

Yabancı Dil Öğreniminde Duygusal Zekâ (EQ)¹

Yrd. Doç. Dr. Hidayet TUNCAY

Duygusal Zekâ (EQ – *Emotional Intelligence*) son yıllarda yaşamımızın büyük bölümünde, bilhassa mesleki yaşamda kaliteyi yakalamak açısından önemli bir hale gelmiştir. Özellikle iş yaşamında Duygusal Zekâ hem yönetici/işverenler, hem de çalışanlarca öncelikle ilgilenilen konuların başında gelmektedir. Hiç şüphesiz bütün bu çabalar, iş kalitesini ve verimi artırmak adına sergilenmektedir. Ancak, batı ülkelerinde eğitimin kalitesini artırmak için Duygusal Zekâ'nın temel öğeleri kullanılmaya başlamışken, ülkemizde Duygusal Zekâ çalışmaları uygulamadan çok, teorik alanda ele alınmaktadır. Oysa bireysel ilişkilerin bir hayli yoğun yaşandığı eğitim alanında, öncelikle Yabancı Dil Eğitimi alanında, Duygusal Zekâ geliştirme ve uygulama çabalarının hiç vakit kaybetmeden hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Yabancı Dil Öğreniminde Duygusal Zekâ' ya değinmeden önce, akademik anlamda Duygusal Zekâ'nın tarihi seyrine kısaca bir göz atalım. 90'lı yıllarda Duygusal Zekâ 1995 yılında David Goleman'ın yazmış olduğu *Emotional Intelligence* isimli kitabıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Oysaki Duygusal Zekâ kavramının ne kadar eskileri dayandığını ve Plato'nun "*Öğrenmenin temelinde duygusallık hâkimdir / All learning has an emotional base*" özdeyişinde görebiliyoruz.

Duygusallık yaşamımızın ayrılmaz bir parçasıdır ancak, Duygusal Zekâ gelişimi psikolojik bağlamda akademik çalışmalar olarak algılanmalıdır. Duygusallık ile Duygusal Zekâ gelişimi birbiri ile karıştırılmamalıdır. Duygusal Zekâ bir kimsenin duygularını eğitebilmesi ve duygusal manada kazanımlarını, kendini en iyi biçimde yönlendirebilecek ve karşısındaki insanları olumlu yönde etkileyerek başarıya götürebilecek Zekâ gelişimi olarak yorumlanabilir. Öte yandan asıl vurgulanması gereken nokta, biz yetişkinlerin Duygusal Zekâ'mızı geliştirip, profesyonel ve özel yaşamımıza Duygusal Zekâ'nın bize kazandırdığı iletişim becerilerini ne ölçüde yansıtabildiğimizdir. Son yıllarda neredeyse IQ kavramı bir kenara atılmış gibi görünmektedir. Harvard Üniversitesi profesörü Howard Gardner'ın *Frames of Mind* (1983) isimli kitabında ele alarak Çok Yönlü Zekâ (*Multiple Intelligence*) kavramının 7 ayrı Zekâ türü olduğunu ve daha sonra sekizincisini (*Natural Intelligence*) ilave ettiği bu kavram, kendimizi ve de ilişki içerisinde olduğumuz kitleleri yeniden bu anlayışla değerlendirme olanağı tanımaktadır. Duygusal Zekâ ile Çok Yönlü Zekâ bir birinden ayrılmaz iki unsur olarak değerlendirilmektedir.

Çok Yönlü Zekâ kavramına burada yer almayacak ancak, asıl üzerinde durulması gereken nokta, Duygusal Zekâ kullanımını Yabancı Dil Öğretimi/Eğitimi açısından ele almaktır. Ülkemizde uzun yıllardır çeşitli dillerde Yabancı Dil Eğitimi verilmekte ve zaman zaman çeşitli bilimsel toplantılarda Duygusal Zekâ kavramı genel anlamda ele alınmaktadır. Tabi ki bu çalışmalar yeterli değildir ve hatta Duygusal Zekâ geliştirme çalışmaları eğitimin tümü içerisinde bir disiplin olarak ele alınmalıdır. Özellikle mesleğe yeni başlayan yabancı dil öğretmenlerinin teorik ve uygulamalı alanda Duygusal Zekâ kavramının nasıl kullanılabileceği ve dil öğretimine olumlu yönde nasıl yansıtılabileceği hizmet içi eğitim çalışmalarıyla verilebilir. Öte yandan Duygusal Zekâ'nın ne kadar önemli olduğunu yabancı dil öğretim ortamında gerekli olan iletişim becerilerinin geliştirilmesi sırasında daha da etkin bir şekilde farketmekteyiz.

Dil öğrenimi/öğretimi hem öğreten hem de öğrenen kişi bağlamında temelleri insan psikolojisine dayanan bir kavramdır. Yani Duygusal Zekâ Yabancı Dil Eğitimi'nde her birey açısından, karşılıklı iletişim bağlamında ele alınmalıdır. David Goleman (1998:317) Duygusal Zekâ'nın tanımını "*...başkalarıyla ilişkilerimizde ve kendimizle ilgili olan duygularımızı idare edebilmek, kendimizi motive edebilmek için hem başkalarının, hem de kendi hislerimizin farkına varabilme kapasitesi*" olarak yapmaktadır. Duygusal Zekâ'nın yapılmış daha birçok tanımı mevcuttur ancak, hemen hepsi aynı noktayı vurgulamakta, yani

¹ Bu makale, Personal Excellence Mart 2001 yıl 2. Sayı 17. Rota Yayınları (İstanbul) <http://www.webnaturel.com> ve Ankara Üniversitesi, *Dil Dergisi/Language Journal*, Sayı:106. Ağustos 2001. Ankara yayımlanmıştır.

öncelikle kendimizin ve iletişim kurduğumuz diğer kimselerin duygularının, duygusal zekâlarının farkında olabilmemizdir. Bu bağlamda Yabancı dil Öğrenimi'nde olmazsa olmaz unsuru olan öğretmenin öncelikle kendi duygularının ve hedef kitlesi olan öğrencilerinin dil öğrenmenin psikolojisine bağlı olarak duygularının ve duygusal Zekâ gelişiminin farkında olması beklenmektedir.

Türkçemizde “bir dil bir insan, iki dil iki insan” gibi son derece sade, anlaşılır bir özdeyiş mevcuttur. Bu özdeyişin temelini indiğimizde ikinci bir dil öğrettiğimiz kişilerin, öğrendikleri dilin kültürü, sosyal yaşam içerisindeki yeri, ulusal ve uluslararası bağlamdaki önemi ve daha birçok unsurlarla birlikte yeniden bir kişi yaratmayı başarmak olduğuna tanık oluyoruz. O halde, biz Yabancı Dil Öğretmenlerinin önemle üzerinde durması gereken asıl noktanın Duygusal Zekâ geliştirme çabalarında, hedef kitemizi ne kadar yakından tanır ve hedef dilin kültürel ve duygularımıza yansıyan temel özelliklerini verebilirsek o derece başarılı olacağımız kanısındayım.

Duygusal Zekâ iş yaşamı dışında, eğitimde, özellikle yabancı dil eğitimi bağlamında pek fazla ele alınmamaktadır. Oysa Yabancı dil öğrenen öğrencilerin (çocuk ve yetişkinler) yaş sınırına bağlı kalmaksızın öğretmenin kendisi ile olan ilişkilerinde, dersinin sunumunda ve hatta ders kitabının içeriği ve tasarımına bağlı olarak hep Duygusal Zekâ düzleminde bazı yakınlıklar aradığı bilinmektedir. Örneğin, henüz yabancı dil öğrenmeye başlamış çocuk ya da yetişkin hep öğretmen ve arkadaşlarından anlayış, hoşgörü ve tolerans beklemektedir. Steve Hein (1999) Duygusal Zekâ'nın eğitim açısından ele alındığında öğretmenler için şu ipuçlarını vermektedir:

- *Öğrencilere emirler vermek yerine, duygularınızı açıklayınız.*
- *Kendi duygularınızı öğrencilerinize maalemtmek yerine, duygularınızın sorumluluğunu kendiniz üsleniniz.*
- *Öncelikle Öğrencilerinizin duygularından çok kendi duygularınızın farkında olunuz.*
- *Öğrencilerinizin davranışlarına değinmeden önce onları bu davranışlara iten duygularını anlaya çalışınız.*
- *Emirler vermek yerine, gönüllü işbirliği yollarını araştırınız.*
- *Öğrencilerinizin kendi iç çatışmalarını çözmelerine yardımcı olunuz.*
- *Öğrencilerin hissedebildikleri şekilde kendi duygularını ifade etmelerine yardımcı olunuz.*

Hiç şüphesiz yabancı dil öğretmeninden bir psikolog gibi davranması beklenemez ancak, dil eğitimi iletişim amaçlı temeller üzerine kurulduğu için, iletişimin en temel ögesinin karşımızdaki kişi ya da kişilerde empati yaratmak olduğu unutulmamalıdır. Yabancı Dil Öğreniminde öğretmenin öğrencileri üzerinde yaratmış olduğu pozitif etkinin öğrencinin başarısına ne denli olumlu bir şekilde yansıdığı hepimizce bilinen bir gerçektir. Şöyle ki, dil eğitimi ve öğretimi yaptığı grup ile Duygusal Zekâ bağlamında iyi iletişim kurabilen öğretmenlerin mesleki deneyim ve becerilerinin de yardımıyla ne derece başarılı sonuçlar elde ettiğine hepimiz tanık olmaktadır. Bu açıdan, dil öğretiminin ve dil öğrenmenin temelinde Duygusal Zekâ formatında öğretmen öğrenci arasındaki iletişim becerilerinin geliştirilmesi kaçınılmazdır.

Sonuç olarak, Yabancı Dil Öğretimi yeni ufuklara, kültürlere ve yeni bir kültürün öngördüğü yaşama adım atmak ve onunla özdeşleşebilmektir. Bu nedenle, hem yabancı dil öğretmenleri, hem de yaşı ne olursa olsun yabancı dil öğrenmeye çalışanlar, Duygusal Zekâ gelişiminde el ele olmak ve de birbirlerini iyi anlamak durumundadırlar. Yabancı Dil Öğreniminde başarı, öğretmenin bilgi birikimi, deneyimi ve öğrencileriyle kurabileceği Duygusal Zekâ gelişim ortamında ilişki ve yakınlaşmaya bağlı olduğu kadar, aynı oranda öğrencinin dili algılayabilme yetisine, içinde bulunduğu duygusal atmosfere, yabancı dili ne düzeyde ve ne amaçla öğrendiğine de bağlıdır. Kısacası Yabancı Dil öğrenimi, öğrenci, öğretmen, yaratılan ortam, dil öğretim unsurları, öğretmen ve öğrencinin beklentileri gibi birçok etkin ögeye bağlıdır.

Ancak kendi duygusal problemlerini çözebilmiş ya da duygu ve düşüncelerinin farkında olan, çevresinde çok iyi empati yaratabilen, öğrencisinin duygusal zekâ düzeyini yükseltmesine katkıda bulunabilen ve öğrenme motivasyonlarının sürekli aktif kalmasını sağlayabilen, iletişim becerilerini geliştirmelerine öncülük edebilen öğretmenler, mesleki yaşamlarında daha da başarılı olmaktadır.

Çünkü öğretmenlik bir gönül mesleğidir ve yabancı dil öğretmenleri mesleki yaşamlarının her boyutuna kişilik özelliklerini dâhil etmek zorundadırlar. Bir yabancı dil öğretmenin Duygusal Zekâ bağlamındaki tutum ve tavırları, öğrencilerini daima olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir (*Freedman 1997/1998 by Six Seconds*). Özetle, Yabancı Dil Öğrenimi'nde asıl hedef, öğrencinin güven duygusunu, kendi motivasyonunu, duygularının farkında olmasını ve pozitif öğrenme çabalarının geliştirilmesi için Duygusal Zekâ kuramından yola çıkarak beceri eğilimlerinin (*Çok Yönlü Zekâ*) keşfedilmesi ve ortaya çıkarılması olarak yorumlanabilir.

Kaynakça

- CHERNISS, Cary. *Emotional Intelligence: What it is and Why it matters* (article presented at the annual meeting of the society for industrial and organisational psychology, New Orleans, LA April 15,2000)
- FREEDMAN, Joshua M., et al. (1997/1998). **6 Seconds The Emotional Intelligence Activity Book**. By Six Seconds. San Mateo. Cal.
- GARDNER, Howard, (1983). **Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences**. Basic Books. NY.
- GOLEMAN, Daniel. a) (1995). **EMOTIONAL INTELLIGENCE Why it can matter more than IQ**. Bloomsbury Publishing. London.
b) (1998) **WORKING WITH EMOTIONAL INTELLIGENCE**. Bloomsbury Publishing. London.
- HEIN, Steve. (1999) **EQ in EDUCATION** <http://eqi.org>
- TUNCAY, Hidayet. *EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ELT TEACHERS AND LEARNERS: Emotional challenges throughout Learning a Foreign Language* May 2000 (article presented at Işık University ELT Conference 2000 İstanbul)

Internet adresleri:

- <http://eqi.org/educ.htm#Creating> *a Positive Learning Environment*
- <http://www.connected.org/learn/school.html> *Emotional Intelligence in Schools*
- <http://www.connected.org/learn/emotion.html> *Emotional Intelligence*
- <http://edweb.gsn.org/edref.mi.histschl.html> *Traditional Intelligence in Education*